

LIIKENNEVALIOKUNNAN MIETINTÖ 4/1999 vp

Hallituksen esitys laeiksi merilain 1 luvun 1 §:n sekä alusrekisterilain 30 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä toukokuuta 1999 lähettänyt liikennevaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi merilain 1 luvun 1 §:n sekä alusrekisterilain 30 §:n muuttamisesta (HE 14/1999 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Raimo Kurki ja vanhempi hallitussihteeri Ulrika Larpes, liikenneministeriö
- lainsäädäntösihteeri Hanna-Mari Kotivuori, oikeusministeriö
- ylijohtaja Heikki Mutttilainen, Merenkululaitos
- ylijohtaja Mika Purhonen, Huoltovarmuuskeskus

- piiripäällikkö Paavo Wihuri, Saaristomeren merenkulkupiiri
- toimitusjohtaja Pehr Forsskåhl, Suomen Varustamoyhdistys
- toimitusjohtaja Hans Ahlström, Ahvenanmaan Varustamoyhdistys - Ålands Redarförening
- toimitusjohtaja Olof Widén, Ulkomaanliikenteen pientonnistoyhdistys
- lakimies Simo Zitting, Suomen Merimies-Unioni ry
- toiminnanjohtaja Bo Gyllenberg, Suomen Laivanpäälystöliitto
- toiminnanjohtaja Anton Sjöholm, Suomen Konepäälystöliitto
- toimitusjohtaja Nils-Erik Eklund, Viking Line Ab.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi merilain säännöstä, joka koskee aluksen kansallisuutta. Ehdotuksen mukaan merenkulkuasioista vastaavan ministeriön olisi asetuksella säädetyillä edellytyksillä hyväksyttävä alus suomalaiseksi, jos Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai tällaisen valtion lainsäädännön mukaisesti perustettu oikeushenkilö, jonka sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on Euroopan talousalueella, omistaa aluksesta enemmän kuin kuusi

kymmenesosaa. Säännös muuttaisi nykyistä merilakia siten, että asetuksella täsmennettävien edellytysten täytyessä ministeriön on hyväksyttävä alus suomalaiseksi eikä ministeriöllä olisi edellytysten täytyessä harkintavaltaa.

Lainmuutos mahdollistaisi myös suomalaisen aluksen siirtämisen Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion alusrekisteriin kyseisen valtion sellaisen lainsäädännön mukaisesti, joka koskee muiden Euroopan talousalueeseen kuulu-

vien valtioiden kansalaisten tai oikeushenkilöiden omistamien alusten rekisteröintiä.

Alusrekisterilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka tarkoituksena on antaa Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle tai siellä kotipaikan, keskushallinnon tai päätoimipaikan omaavalle oikeushenkilölle, joka omistaa aluksen, mahdollisuus poistaa alus Suomen alusrekisteristä ilman että rekisteriviranomaisella tai merenkulkuasioista vastaavalla mi-

nisteriöllä on rekisteristä poistamisen suhteen harkintavaltaa. Säännöksen tarkoituksena on täydentää merilain muutettavaksi ehdotettua säännöstä.

Ehdotettujen lainmuutosten tarkoituksena on saattaa Suomen lainsäädäntö tältä osin Euroopan yhteisön oikeuden mukaiseksi.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomauksin.

Valiokunta toteaa, että ehdotettujen lainmuutosten tarkoituksena on saattaa Suomen lainsäädäntö Euroopan yhteisön oikeuden mukaiseksi. Euroopan yhteisön komissio on joulukuussa 1998 virallisen huomautuksen sisältävällä kirjeellä käynnistänyt Suomea kohtaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisen rikkomismenettelyn. Liittyen viralliseen huomautukseen Suomen hallitus on kahteen otteeseen, 11.5.1999 ja 1.11.1999, lähettänyt komissiolle kirjallisen vastauksen.

Valiokunta toteaa, että alusrekisterilainsäädäntö on Euroopan unionin jäsenvaltioissa yhdenmukaistettu ja huomauttaa, että muut jäsenvaltiot ovat pääsääntöisesti ryhtyneet muihinkin toimenpiteisiin turvatakseen kansallisen merenkulun aseman kansainvälisessä kilpailussa.

Valiokunta on pannut myönteisenä asiana merkille, että liikenneministeriö on esittänyt kahteen otteeseen, lokakuussa 1998 ja uudestaan kesäkuussa 1999, että Suomen kauppalaivaston kansainvälisen kilpailukyyn parantamiseksi otettaisiin käyttöön vastaavia toimenpiteitä, kuin mitä muissa Euroopan maissa on toteutettu. Ministeriön toimenpide-ehdotuksia ei kuitenkaan hyväksytty.

Suomen lipun alla purjehtiva kauppalaivasto kehittyi kauppa-alustuen myötä myönteisesti aina vuoteen 1998 asti. Viimeksi kuluneen vuoden aikana kehitys on kuitenkin kääntynyt epäsuotuisaan suuntaan, koska Suomen kauppalaivaston kansainvälinen kilpailukyky on nopeasti heikentynyt.

Huoltovarmuuden säilyttämisen kannalta on tärkeää tietää myös kehitys sinä aikana, jolloin lainmuutos on ollut vireillä. Tänä aikana on myyty ulkomaille viisi alusta, joissa oli yhteensä n. 100 työpaikkaa ja joilla ei ole niiden nykyomistuksessa mitään tekemistä Suomen merenkulun kanssa. Fortum on myynyt neljä alusta (tankkeria) Citibankin omistamalle suomalaiselle rahoitusyhtiölle, mutta alukset purjehtivat edelleen Suomen lipun alla ja Fortum käyttää niitä edelleen, nyt aikarahdattuina. Saadun tiedon mukaan vastaavia järjestelyjä on odotettavissa lisää. Yleisesti ottaen voidaan näin ollen todeta, ettei tarkasteluajanjaksona ole tapahtunut merkittäviä muutoksia suomalaisomisteisten alusten liputustilanteessa.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä vakavaa huomiota siihen, ettei kauppa-alusten vapaa ulosliputus ole ongelmatonta valtakunnan yleisen turvallisuuden kannalta. Suomi on logistisesti saarivaltio, johon ja josta meriteitse tapahtuvat kuljetukset ovat avainasemassa. Erityisesti poikkeustilanteissa on ratkaiseva merkitys sillä, että maamme lipun alla purjehtii riittävä määrä hyväkuntoista ja tarkoituksenmukaista aluskantaa, jolla voidaan hoitaa elintärkeät kuljetuk-

set. Juuri niiden avulla voidaan turvata todellinen huoltovarmuus. Valiokunta edellyttääkin, että tämän tilanteen ylläpitämiseksi tehdään välittömästi tarpeelliset kansallisesti tehtävissä olevat toimenpiteet. Valiokunta ehdottaa tätä tarkoittavan lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Tällä hetkellä varustamoilla on tilauksessa joitakin aluksia, joiden tulevasta rekisteröintimaasta ei kuitenkaan tässä tilanteessa ole varmuutta.

Liikennevaliokunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota suomalaisten varustamoiden heikkoon kilpailuasemaan ja esittänyt huolensa suomalaisten merenkulkijoiden työllistämismahdollisuuksien heikkenemisestä. Viimeksi lausunnossaan valtion talousarviosta vuodelle 2000 (LiVL 6/1999 vp) valiokunta on ehdottanut toimenpiteitä kansallisen merenkulun turvaamiseksi. Valiokunta ehdotti varustamoiden verotuksen kehittämistä ja nopeata selvitystä ns. tonnistoveron soveltuvuudesta Suomen olosuhteisiin. Tonnistoverotukseen on jo siirrytty tai päätös siihen siirtymisestä on tehty useissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Lisäksi liikennevaliokunta ehdotti ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain soveltamisalaa laajennettavaksi ja valtion tuen laajuutta tarkistettavaksi siten, että veroennakoiden ja työnantajan maksamien sosiaaliturvamaksujen ohella myös muut lakisääteiset sosiaalikustannukset voidaan palauttaa varustamoille. Edelleen valiokunta toteaa, että alushankintojen rahoituksen korkotukijärjestelmän käyttö soveltuu hyvin erityisesti Suomen olosuhteisiin sopivan korkealaatuisen

tonniston hankintaan. Valtiovarainvaliokunnan vastetta liikennevaliokunnan ehdotuksiin ei ollut käytettävissä tämän mietinnön valmistumishetkellä.

Liikennevaliokunta huomauttaa, että valiokunnan esittämät merenkulun tukitoimenpiteet ovat Euroopan yhteisössä hyväksytyt toimenpiteet ja pääosin käytössä tärkeimmissä kilpailijamaissa. Paitsi kansainvälinen kilpailukyky niin myös huoltovarmuuden ylläpitäminen edellyttää varustamoiden kilpailuaseman ja merenkulkijoiden työllisyyden turvaamista. Liikennevaliokunta korostaa, että pelkkä alusrekisterilainsäädännön uudistaminen ei ongelmaa ratkaise.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikennevaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muutamattomina ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus) .

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee välittömästi ehdotukset sellaisista tukitoimenpiteistä, jotka varmistavat huoltovarmuuden turvaamiseksi riittävän, hyväkuntoisen ja tarkoituksenmukaisen kauppa-aluskannan säilyttämisen Suomen lipun alla.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Erkki Pulliainen /vihr
 vpj. Annika Lapintie /vas
 jäs. Klaus Bremer /r
 Jyri Häkämies /kok
 Saara Karhu /sd
 Marjukka Karttunen-Raiskio /kok

Kari Myllyniemi /kesk
 Raimo Mähönen /sd
 Tero Mölsä /kesk
 Pauli Saapunki /kesk
 Ismo Seivästö /skl
 Lasse Virén /kok

LiVM 4/1999 vp — HE 14/1999 vp

Raimo Vistbacka /ps
Matti Vähänäkki /sd

Harry Wallin /sd
vjäs. Olli Nepponen /kok.